

С. М. Халатур,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>

В. С. Андрейцев,

здобувач освітнього рівня "магістр", Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8948-9572>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.16.137

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ

S. Khalatur,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance,

Dnipro State Agrarian and Economic University

V. Andreitsev,

Student of the gr. MgFBS-24, Dnipro State Agrarian and Economic University

FINANCIAL STABILITY OF THE BANK THROUGH THE PRISM OF STRATEGIC LOAN PORTFOLIO MANAGEMENT

В статті визначені основні ознаки фінансової стабільності комерційних банків. Автори дослідили вплив окремих факторів, які впливають на фінансову стабільність банків. Фінансова стабільність банківських установ представлена через призму стратегічного управління кредитним портфелем, що дозволяє не лише мінімізувати ризики, а й забезпечити довгострокове зростання та конкурентоспроможність на фінансовому ринку. Визначені ознаки разом формують систему оцінки фінансової стійкості банку, яка може бути доповнена як кількісними показниками (коефіцієнти), так і якісними характеристиками управління.

Важливу роль відіграє також управління кредитним портфелем, тому приділено увагу впровадженню принципів ESG (екологічне, соціальне, управлінське управління), що стають частиною стратегічного розвитку банків. Кредитний ризик банківських установ займає особливу роль та враховувати його вплив на фінансову стабільність як окремих банків, так і банківської системи країни в цілому.

The financial stability of a bank is one of the key prerequisites for the sustainable functioning of the financial system. In conditions of growing uncertainty, strategic management of the loan portfolio, which is the main source of profitability and at the same time risk for the bank, becomes of particular importance. The financial stability of a bank directly depends on the effective strategic management of the loan portfolio. This approach allows not only to minimize risks, but also to ensure long-term growth and competitiveness in the financial market. The article identifies the main features of the

financial stability of commercial banks. The authors have studied the influence of individual factors that affect the financial stability of banks. The financial stability of banking institutions is presented through the prism of strategic management of the loan portfolio, which allows not only to minimize risks, but also to ensure long-term growth and competitiveness in the financial market. The identified features together form a system for assessing the financial stability of a bank, which can be supplemented by both quantitative indicators (coefficients) and qualitative characteristics of management. An important role is also played by loan portfolio management, therefore attention is paid to the implementation of ESG principles (environmental, social, governance), which become part of the strategic development of banks. The credit risk of banking institutions plays a special role and its impact on the financial stability of both individual banks and the banking system of the country as a whole should be taken into account. The financial stability of a bank depends not only on the volume of assets or capital, but also on the quality of strategic management. Successful management of the loan portfolio ensures risk reduction, increases the trust of clients and investors, and is the key to the long-term development of the bank. In times of crisis, it is important not only to respond to challenges, but also to build flexible strategies that allow preventing negative consequences before they occur.

Ключові слова: фінансова стабільність, комерційні банки, кредитний портфель, банківська система, фінансова стійкість.

Key words: financial stability, commercial banks, loan portfolio, banking system, financial sustainability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фінансова стабільність банку є однією з ключових передумов сталого функціонування фінансової системи. В умовах зростаючої невизначеності особливого значення набуває стратегічне управління кредитним портфелем, яке виступає основним джерелом прибутковості та водночас ризику для банку. Фінансова стабільність банку безпосередньо залежить від ефективного стратегічного управління кредитним портфелем. Такий підхід дозволяє не лише мінімізувати ризики, а й забезпечити довгострокове зростання та конкурентоспроможність на фінансовому ринку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання фінансової стійкості та фінансової стабільності як окремих банків, так і банківської системи в цілому були висвітлені в наукових працях таких вчених і дослідників, як: Аванесова Н., Бакало І., Вовченко О. С., Єгоричева С. Б., Коваленко В. В., Приказюк Н., Погібиль А., Соляр В. В., Журавльова Т. О., Макаренко Ю. П., Турова Л. Л., Шалигіна І. та інші [1-12]. Але водночас залишається недостатньо вивченою проблема фінансової стабільності банківського сектору в умовах воєнного стану країни. Особливо слід дослідити підвищення фінансової стабільності банківських установ через призму стратегічного управління кредитним портфелем.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає у вивченні теоретико-методологічних аспектів та практичних підходів дослідження фінансової стабільності комерційних банків через призму стратегічного управління кредитним портфелем.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах військового стану в Україні роль ефективного управління кредитним портфелем лише зросла. Банки зіштовхнулися з масовою реструктуризацією кредитів, зміною платоспроможності позичальників та концентрацією ризиків у окремих секторах (наприклад, аграрному чи будівельному). Тому дуже важливо застосовувати адаптивну модель прогнозування ризиків; залучати державні гарантії або портфельні страхування (через Державну програму "5-7-9%", Ексімбанк, тощо); переглядати стратегії надання нових кредитів із урахуванням поточної ситуації [4, с. 101].

Фінансова стабільність банку є фундаментальною умовою ефективного функціонування банківської системи, особливо в умовах економічної невизначеності та зростання ризиків. Одним із ключових чинників, що впливає на стабільність банку, є ефективне стратегічне управління його кредитним портфелем. Оскільки кредитування є основною формою активних операцій банку, його якість безпосередньо визначає рівень фінансової безпеки та платоспроможності установи. Відобразимо в таблиці ключові показники фінансової стабільності комерційного банку, які часто використовуються для аналізу фінансової стійкості банків. Відобразимо в таблиці ключові показники фінансової стабільності комерційного банку, які часто використовуються для аналізу фінансової стійкості банків [1, 3, с. 95].

Суть стратегічного управління кредитним портфелем

Стратегічне управління кредитним портфелем передбачає створення умов для реалізації наступних заходів:

— формування збалансованої кредитної політики;

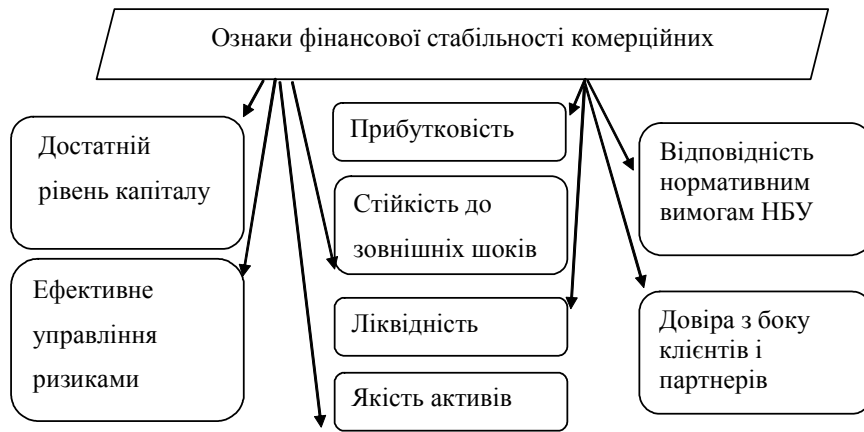

Рис. 1. Ознаки фінансової стабільності комерційних банків

— диверсифікацію портфеля за видами кредитів, галузями, термінами та ризик-профілями позичальників;
 — встановлення лімітів на окремі сектори та контрагенти;
 — активне управління простроченою заборгованістю;
 — впровадження сучасних інструментів аналізу ризику, таких як скоринг, кредитні рейтинги, стрес-тестування.

Проаналізуємо основні ознаки фінансової стабільності комерційних банків, що відображені на рисунку 1 за такими показниками та характеристиками, які свідчать про здатність банку виконувати свої зобов'язання, протистояти зовнішнім і внутрішнім ризикам, підтримувати ліквідність і прибутковість у коротко- та довгостроковій перспективі [2, с. 143].

1. Достатній рівень капіталу
 - високий коефіцієнт достатності регулятивного капіталу (норматив Н2 за вимогами НБУ).
 - забезпечення покриття ризиків втрат за активними операціями.
 - співвідношення власного та залученого капіталу відповідає нормативам.
2. Якість активів
 - низький рівень проблемних (NPL) і прострочених кредитів.
 - високий рівень резервування під кредитні ризики.
 - висока диверсифікація активів за галузями та видами позичальників.
3. Ліквідність
 - здатність своєчасно виконувати платіжні зобов'язання.

Таблиця 1. Ключові показники фінансової стабільності банку

Група показників	Назва показника	Формула / Норматив	Оптимальне значення / Норма
Капітал	Достатність регулятивного капіталу (Н2)	Регулятивний капітал / Загальні активи, зважені на ризик	Не менше 10%
	Співвідношення власного капіталу до активів	Власний капітал / Активи	> 7%
Активи	Частка проблемних кредитів (NPL)	Проблемні кредити / Кредитний портфель	< 10%
	Рівень резервування	Створені резерви / Кредитний портфель	Залежно від ризиків
Ліквідність	Миттєва ліквідність (Н4)	Ліквідні активи до 1 дня / Зобов'язання до 1 дня	≥ 20% (НБУ)
	Поточна ліквідність (Н5)	Ліквідні активи до 7 днів / Зобов'язання до 7 днів	≥ 40% (НБУ)
	Короткострокова ліквідність (Н6)	Ліквідні активи до 31 дня / Зобов'язання до 31 дня	≥ 60% (НБУ)
Прибутковість	Рентабельність активів (ROA)	Чистий прибуток / Загальні активи	1–2%
	Рентабельність капіталу (ROE)	Чистий прибуток / Власний капітал	10–20%
	Співвідношення витрат до доходів	Операційні витрати / Операційні доходи	< 60%
Ризики	Коефіцієнт концентрації кредитів	Кредити найбільшим позичальникам / Кредитний портфель	Не більше 25% на одного позичальника
	Частка валютних кредитів	Валютні кредити / Загальний кредитний портфель	Менше 30% (рекомендовано)

— дотримання нормативів миттєвої (Н4), поточної (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6).

— достатній обсяг високоліквідних активів (готівка, депозити в НБУ, цінні папери).

4. Прибутковість

— позитивна динаміка чистого прибутку.

— висока рентабельність активів (ROA) та власного капіталу (ROE).

— раціональне управління витратами (низький cost-to-income ratio).

5. Ефективне управління ризиками

— наявність структур ризик-менеджменту.

— використання систем раннього попередження.

— проведення регулярних стрес-тестів та оцінок чутливості.

6. Довіра з боку клієнтів і партнерів

— зростання обсягу депозитів.

— позитивна репутація на ринку.

— високі позиції в рейтингах надійності.

7. Відповідність нормативним вимогам НБУ

— виконання всіх економічних нормативів.

— відсутність санкцій з боку регулятора.

— прозорість звітності.

8. Стійкість до зовнішніх шоків

— здатність адаптувати бізнес-модель у кризових умовах.

— наявність стратегій з антикризового управління.

— фінансова гнучкість у зміні ринкових умов.

Зазначені вище ознаки разом формують систему оцінки фінансової стійкості банку, яка може бути доповнена як кількісними показниками (коефіцієнти), так і якісними характеристиками управління [5, с. 28].

Відобразимо в таблиці ключові показники фінансової стабільності комерційного банку, які часто використовуються для аналізу фінансової стійкості банків.

Важливу роль відіграє також впровадження принципів ESG (екологічне, соціальне, управлінське управління), що стають частиною стратегічного бачення банків.

Кредитний ризик банківських установ займає особливу роль та враховувати його вплив на фінансову стабільність як окремих банків, так і банківської системи країни в цілому [7, с. 126].

Кредитний ризик — це основний ризик у діяльності банків, і саме він найчастіше стає причиною фінансової нестійкості. Низька якість портфеля призводить до зростання резервів, зниження прибутковості, втрати капіталу, що в критичних умовах може спровокувати банкрутство. Саме тому стратегічне управління повинно орієнтуватися на:

— превентивну ідентифікацію ризиків;

— регулярний перегляд політик та процедур;

— адаптацію до змін у макроекономічному середовищі.

Фінансова стабільність банку залежить не лише від обсягу активів чи капіталу, а й від якості стратегічного управління. Успішне керування кредитним портфелем забезпечує зниження ризиків, зростання довіри клієнтів та інвесторів, і є запорукою довгострокового розвитку банку. В умовах криз важливо не лише реагувати на виклики, а й будувати гнучкі стратегії, що дозволяють запобігати негативним наслідкам ще до їх настання [8, с. 190].

ВИСНОВКИ

Досвід українських банків доводить, що стратегічне управління кредитним портфелем є критично важливим у часи невизначеності, таких як економічні потрясіння або воєнні дії. Це передбачає не лише перегляд кредитної політики, а й активне управління ризиками, реструктуризацію заборгованості, запровадження інновацій у кредитному скорингу та аналітиці. Якісна диверсифікація кредитного портфеля знижує концентрацію ризиків і підвищує фінансову стійкість установи.

Не менш важливим є впровадження сучасних інформаційних систем та моделей кредитного ризику, які дозволяють оперативно реагувати на зміни в платоспроможності клієнтів. Стрес-тестування портфеля, оцінка впливу макроекономічних факторів, дотримання регуляторних вимог — усе це формує комплексний підхід до забезпечення стабільності.

Також фінансова стабільність залежить від рівня прозорості банківської звітності, ефективності корпоративного управління, готовності до зовнішніх викликів та співпраці з державними та міжнародними інституціями. Саме комплексний підхід до стратегічного управління кредитним портфелем дозволяє банкам не тільки зберігати стабільність, а й розвиватися в умовах зростаючих ризиків.

Отже, формування сталого, збалансованого та керованого кредитного портфеля — це не лише вимога часу, а й основа довіри, надійності та ефективності банківської системи в цілому. У подальшому банки мають акцентувати увагу на гнучкість, проактивність і адаптивність у підходах до управління кредитними ресурсами.

Література:

1. Аванесова Н., Бакало І. Фінансова стабільність банківської системи України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи зміцнення. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-78> (дата звернення: 25.06.2025).
2. Вовченко О.С. Сучасні методичні підходи до оцінки фінансової стабільності банку. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2016. № 5 (77). С. 161 — 169.
3. Вовченко О. С., Єгоричева С. Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2021. 233 с.
4. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія / В. В. Коваленко. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. 228 с.
5. Приказюк Н., Погибіль А. Оцінка фінансової стабільності банківської системи України на основі комплексного індикатора та таксономічного показника з урахуванням FSI. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2022. № 2 (219). С. 25 — 33. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/archives/9888#more-9888> (дата звернення: 25.06.2025).
6. Соляр В. В. Кредит в умовах модернізації діяльності банків: монографія / В.В. Соляр. — Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2019. 233 с.

7. Фінансовий менеджмент у банку. Навч. посіб. / Журавльова Т.О., Макаренко Ю.П., Турова Л.Л., Сірко А.Ю. — Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.

8. Шалигіна І. Кредитний портфель українських банків під час війни: ефективне формування та мінімізація ризиків. Сталій розвиток економіки. 2024. Вип. 2 (49), С. 186—194. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-29> (дата звернення: 30.06.2025).

9. Khalatur, S., Hrabchuk, O., Vodolazska, O., Babenko-Levada, V., Pavlenko, O. (2024). Financing the development of agricultural production in European countries: comparative analysis and experience for Ukraine. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 2 (55), pp. 199—212. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4347> (дата звернення: 25.06.2025).

10. Velychko O., Velychko L., Khalatur S., Roub'k H. (2020). A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities. Problems and Perspectives in Management, vol. 18(4), 153-166. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi.org/10.21511/ppm.18(4).2020.14) (дата звернення: 26.06.2025).

11. Vinichenko, I.I., Honcharenko, O.V., Khalatur, S.M., Sitkovska, A.O., Prus, Y.O., Korchahina V.H. (2020). Innovation investment platform of complex ensuring the economic security of enterprises of agrarian industry. Rivista di Studi sulla Sostenibilita, vol.(2), pp. 63-79. DOI: <https://doi.org/10.3280/RISS2020-002-S1006> (дата звернення: 29.06.2025).

12. Zhylenko, K.M., Khalatur, S.M., Pavlenko, O.P., Pavlenko, O.S. (2022). Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism. Academy review, vol. 2 (57), pp. 249—266. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19> (дата звернення: 28.06.2025).

References:

1. Avanesova, N., and Bakalo, I. (2025), "Financial stability of the banking system of Ukraine under martial law: challenges and ways of strengthening", Economy and society, vol. 73, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-78> (Accessed 25 June 2025).

2. Khalatur, S., Hrabchuk, O., Vodolazska, O., Babenko-Levada, V. and Pavlenko, O. (2024), "Financing the development of agricultural production in European countries: comparative analysis and experience for Ukraine", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 2 (55), pp. 199—212. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4347>.

3. Kovalenko, V.V. (2010), Stratehichne upravlinnya finansovoyu stiykistyu bankivs'koyi systemy: metodolohiya i praktyka: monohrafiya [Strategic management of the financial stability of the banking system: methodology and practice: monograph], State Higher Educational Institution "UABS NBU", Sumy, Ukraine.

4. Prykazyuk, N. and Pohybil, A. (2022), "Assessment of the financial stability of the banking system of Ukraine based on a complex indicator and a taxonomic indicator taking into account FSI", Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, vol. 2 (219), pp. 25—33, available at: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/archives/9888#more-9888> (Accessed 25 June 2025).

5. Shalygina, I. (2024), "Credit Portfolio of Ukrainian Banks During the War: Effective Formation and Minimization of Risks", Sustainable Development of the Economy, vol. 2 (49), pp. 186—194. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-29>.

6. Solyar, V. V. (2019), Kredyt v umovakh modernizatsiyi diyal'nosti bankiv: monohrafiya [Credit in the context of modernization of bank activities: monograph], Publishing House, Kharkiv, Ukraine.

7. Velychko, O., Velychko, L., Khalatur, S. and Roubik, H. (2020), "A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities", Problems and Perspectives in Management, vol. 18 (4), pp. 153-166 [https://doi.org/10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi.org/10.21511/ppm.18(4).2020.14).

8. Vinichenko, I.I., Honcharenko, O.V., Khalatur, S.M., Sitkovska, A.O., Prus, Y.O. and Korchahina V.H. (2020), "Innovation investment platform of complex ensuring the economic security of enterprises of agrarian industry", Rivista di Studi sulla Sostenibilita, vol. (2), pp. 63—79 <https://doi.org/10.3280/RISS2020-002-S1006>.

9. Vovchenko, O.S. (2016), "Modern methodological approaches to assessing the financial stability of a bank", Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade, vol. 5 (77), pp. 161—169.

10. Vovchenko, O. S. and Yegorycheva, S. B. (2021), Finansovyy menedzhment u banku. Navch. posib. [Financial stability of banks in a dynamic macroeconomic environment: monograph], PUET, Poltava, Ukraine.

11. Zhuravlyova, T.O., Makarenko, Y.P., Turova, L.L. and Sirko, A.Yu. (2021), Finansovyy menedzhment u banku. Navch. posib [Financial Management in a Bank. Textbook], Porogy, Dnipro, Ukraine.

12. Zhylenko, K.M., Khalatur, S.M., Pavlenko, O.P. and Pavlenko, O.S. (2022), "Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism", Academy review, vol. 2 (57), pp. 249—266. <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19>.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663